

בס"ד. שיחת ש"פ ויקהל, פ' שקלים, מבה"ח אדר"שני ה'תשי"א.

בלתי מוגה

א. בנוגע לפרשת שקלים — מצינו מדרש תמוה ("א מאדנער מדרש")¹:

"בפרשת שקלים אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע, משאני מת אין אני נזכר, א"ל הקב"ה חייך כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה זוקף את ראשן, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאילו את עומד שם באותה שעה וזוקף את ראשן, מנין, ממה שקראו בענין, וידבר ה' אל משה לאמר כי תשא את ראש², שא את ראש לא נאמר, אלא כי תשא".

כלומר, כיון שלא נאמר "שא את ראש" בלשון ציווי, אלא "תשא את ראש" בלשון עתיד, ה"ז רומז גם על הנשיאת ראש שתהי' בעתיד, בכל שנה ושנה, ע"י משה, אתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא³.

ולכאורה תמוה⁴: מהו הטעם שדוקא בפרשת שקלים שאל משה להקב"ה מה יהי' בדורות הבאים ("משאני מת"), דלא כבכל הפרשיות שלפנ"ז שלא שאל מה יהי' בדורות הבאים?

ב. ויובן בהקדם ביאור תוכן הענין דמצות מחצית השקל — "ונתנו איש כפר נפשו גו' זה יתנו גו' מחצית השקל גו' העשיר לא ירבה והדל לא ימעט"⁵:

על הפסוק "זה יתנו" — אמרו חז"ל⁶: "כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה .. והראהו למשה ואמר לו זה יתנו, כזה יתנו". ובטעם הדבר שהוצרך הקב"ה להראות למשה מטבע של אש — מבואר בתוספות⁷ ש"תמה (משה) על הדבר, מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו".

ולכאורה אינו מובן⁸: איך נתיישרה תמיהתו של משה ("מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו") עי"ז שהראה לו הקב"ה "מטבע של אש"?

(1) תנחומא תשא ג (בסופו).
 (2) ר"פ תשא.
 (3) תקו"ז תס"ט (ק"ב, רע"א, קיד, רע"א).
 (4) ראה גם ענף יוסף לתנחומא שם. סד"ה.
 (5) כי תשא (לעיל ע' 266).
 (6) תשא ל, יב-טו.
 (7) עה"פ (נת' בלקו"ש חט"ז ע' 381 ואילך).
 (8) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 178 ואילך.
 ח"ג ע' 923 ואילך.

והענין הוא⁹ — שבכך שהראה הקב"ה למשה "מטבע של אש", הראה לו, שמחצית השקל שנותנים בני"י ("זה יתנו גו' מחצית השקל") היא היא "מטבע של אש", שניתנת מתוך חיות ולהט, אש, דעצם הנפש¹⁰, ולכן ה"ז נעשה "כופר נפשו", כלומר, נתינת עצם הנפש, לא רק בחי' נר"נ, אלא בחי' היחידה שבנפש.

ג. עפ"ז יש לבאר הטעם שנתנית מחצית השקל היא באופן ש"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט":

לכאורה אינו מובן: כיון שמדובר אודות עשירות ודלות בענין זה [שהרי בנוגע לעשירות ודלות בענין אחר אין צורך לומר "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל"], מהו הטעם שהעשיר בענין זה לא ירבה, והדל בענין זה לא ימעט?

והביאור בזה — שהחילוק דעשיר ודל הוא בנוגע לכחות הגלויים שבנפש, אבל בנוגע לעצם הנפש, בחי' היחידה, שוים עשיר ודל, לדל אין פחות ולעשיר אין יותר. וכמו בגשמיות, שהחילוק דגיבור וחלש הוא בהכחות הגלויים, אבל בהחיות הכללי שוים גיבור וחלש, שהרי גם החלש הוא חי, וגם הגיבור הוא לא יותר מאשר חי.

וכיון שמחצית השקל היא "כופר נפשו", שקשורה עם עצם הנפש (כנ"ל) — ה"ז באופן ש"העשיר לא ירבה והדל לא ימעט".

ד. על פי זה יש לבאר גם השייכות המיוחדת דפרשת שקלים למשה:

כדי שנתנית מחצית השקל תהי' מצד עצם הנפש, "כופר נפשו" — יש צורך בפעולתו של משה (שאליו נאמר "כי תשא את ראש בני ישראל"), כי דוקא משה יכול לעורר בחי' היחידה שבנפש, שזהו"ע הנשיאת ראש דבני".

וזהו הטעם שבפרשת שקלים דוקא שאל משה להקב"ה מה יהי' בדורות הבאים ("משאני מת") — כיון שלצורך נתינת "כופר נפשו", עצם הנפש, מוכרחת פעולתו של משה דוקא.

ועל זה השיב לו הקב"ה "שא את ראש לא נאמר, אלא כי תשא", לשון עתיד, "כשם שאתה עומד עכשיו ונותן להם פרשת שקלים ואתה

(10) חסר קצת (המו"ל).

(9) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 229

ואילך. וש"נ.

זוקף את ראשן, כך בכל שנה ושנה שקוראין אותה לפני כאילו את עומד שם באותה שנה זוקף את ראשן" — שכאשר בני קוראין פרשת שקלים בכל שנה ושנה מתוך חיות (אש) מחודשת, "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים"¹¹, נעשה הענין דנשיאת ראש ע"י אתפשטותא דמשה שבדור, שמעורר את בחי' היחידה שבנפש.

* * *

ה. מאמר ד"ה כי תשא את ראש בני ישראל.

* * *

ו. (לאחרי המאמר אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):

במאמרי פרשת תשא שנאמרו ע"י רבותינו נשיאינו — אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי, הצמח צדק, אדמו"ר מהר"ש, אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע וכ"ק מו"ח אדמו"ר — מבוארים אותם הענינים שנתבארו במאמר דלעיל — פעולתו של משה שרועה ומפרנס את האמונה דבנ"י, שעיקרה בבחי' סוכ"ע וכו'.

ובהמשך להמדובר בהמאמר¹² אודות מעלת האמונה דבנ"י לגבי אוה"ע שאינם מצווים על השיתוף, לפי ששרשם של אוה"ע הוא מבחינת הדיבור שיש בו התחלקות (שלכן נעשה אצלם התחלקות באלקות) — יש להוסיף, שבא' המאמרים של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (שנאמר גם ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר)¹³, מבאר גם בנוגע למלאכים שהתהוותם מבחי' הדיבור¹⁴, (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:) אלא, שאינו מסיים שם בנוגע לענין השיתוף.

ולכאורה: איך יתכן לומר דבר כזה (שייכות לענין השיתוף) בנוגע למלאכים?!

— כשלמדתי המאמר עלה בדעתי ביאור הדברים:

בטעם בריאת המלאכים ביום שני ולא ביום ראשון — אמרו חז"ל¹⁵ "לא נברא ביום הראשון כלום, שלא תאמר מיכאל הי' מותח בדרומו של רקיע וגבריאל בצפונו והקב"ה מסדר באמצעיתו, אלא אנכי

11) שו"ע אדה"ז או"ח סס"א ס"ב. ועוד.
 12) פ"ד ואילך (לעיל ע' 263 ואילך).
 13) ד"ה כי תשא דש"פ ויקהל פ' שקלים עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' רסז ואילך). ד"ה
 14) סה"מ עטר"ת שם ע' ער. וראה גם סה"מ תשי"א 328.
 15) ב"ר פ"ג, ח.

ה' עושה כל נוטה שמים לבדי רוקע הארץ מאתי¹⁶, מי אתי כתיב, מי הי' שותף עמי בברייתו של עולם".

ויש לומר, שמזה גופא שבריאית המלאכים ביום ראשון היתה יכולה לגרום קס"ד של שיתוף ח"ו, מוכח, שיש למלאכים איזו-שהיא שייכות לענין השיתוף, דאל"כ, לא יתכן שבריאיתם תגרום קס"ד לענין של שיתוף¹⁷.

ולכאורה, איך שייך אצל מלאכים ענין כזה — שעל ידם יהי' מקום לטעות בענין השיתוף?!

והביאור בזה — כפי שמבאר בהמאמר שהתהוות המלאכים הוא מבחי' הדיבור, ובדיבור יש התחלקות, כנ"ל.

*

ז. דובר לעיל¹⁸ שהצורך בפעולת משה שזן ומפרנס את האמונה, הוא, לפי שהאמונה היא בחי' מקיף, שלכן גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרייא¹⁹, כפי שיכול כאו"א למצוא זה בעצמו (בדקות עכ"פ), ולדוגמא, בבעלי עסקים, שבתחילה מצליחים בעסקם ונותנים צדקה וכו', ואח"כ כשהעסק אינו מצליח כ"כ ("עס איז עפעס ניט אַזוי"), אזי חושבים תחבולות, ושוכחים שהצלחת העסק תלוי' בנתינת הצדקה וכו'.

ועפ"ז יש לבאר מ"ש בהתחלת המאמר ד"ה שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני²⁰ שבתורה אור ריש פרשת כי תשא,

— ששם חסר המשך הענינים²¹. — כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר²² שמצד גודל הדביקות של רבינו הזקן באמירת דא"ח הי' לפעמים מתגלגל ("ער פלעגט זיך קייקלען") על הרצפה וממשיך באמירת המאמר תוך כדי גלגול, וה"חוזר" הראשי, ר' פינחס רייזעס²³, הי' מתגלגל אחרי רבינו הזקן כדי לשמוע את המשך המאמר. כנראה, שבעת אמירת מאמר הנ"ל לא הי' נוכח ר' פינחס, או שלא עלה בידו להתגלגל אחרי רבינו הזקן... ולכן חסר המשך הענינים —

(19) ברכות סג, א (לגירסת הע"י).

(20) שה"ש ב, ו. ח, ג.

(21) ראה סה"ש תורת שלום ע' 169.

(22) סה"ש תרצ"ו ריש ע' 127.

(23) ראה אודותיו — מאמרי אדמו"ר

הזקן הנחות הר"פ ע' קצא. וש"נ.

(16) ישע"י מד, כד (וברד"ק וראב"ע

עה"פ).

(17) וע"ד מארז"ל (ב"ב כב, א ובתור"ה

אנא) "אנא ענישתי", "כל אחד מהן הי'

מתאונן שעל ידו כו' משום דאמרינן .. כל מי

שחבירו נענש על ידו כו'".

(18) בהמאמר (לעיל ע' 261 ואילך).

ש"דרך השם לבני ישראל עם קרובו כשמתעורר למעלה בחי' שמאל דוחה²⁴ מחמת מעשה התחתונים, ויהי להם למושיע .. כי בחי' השמאל דוחה אינה דחי' לגמרי ח"ו, אלא וימין מקרבת²⁴, וזהו וימינו תחבקני" — דלכאורה אינו מובן: איך שייך לטעות ולחשוב על "ימין מקרבת" שזהו "שמאל דוחה"?

ויש לבאר זה ע"פ האמור לעיל בהמאמר — שכאשר רואים שיש מניעה בהצלחת העסק יכולים לחשוב שזהו"ע של דחי', שמאל דוחה, וצריכים לידע שהאמת היא שזהו"ע של "ימינו תחבקני".

ח. וההסברה בזה:

איתא במדרש²⁵ ש"כשהיו יעקב ועשו במעי אמן א"ל יעקב לעשו, אחי, שני עולמות לפנינו, העולם הזה והעולם הבא .. רצונך טול אתה העוה"ז ואני אטול העוה"ב .. אותה שעה נטל עשו חלקו העוה"ז ויעקב נטל חלקו העוה"ב, וכשבא יעקב מבית לבן וראה לו עשו בנים ובנות עבדים ושפחות, א"ל, יעקב אחי, לא כך אמרת לי שתטול אתה העוה"ב ואני אטול העוה"ז, מניין לך כל הממון הזה וכו'".

מהי באמת הסיבה שנותנים ליהודי (יעקב) גשמיות, עולם הזה? — אין זה אלא בשביל רוחניות, עולם הבא, ובכ' אופנים: (א) כדי שיוכל לעסוק בתורה ועבודה ללא בלבולים מדאגת הפרנסה²⁶, (ב) כדי שיעשה מהגשמיות גופא רוחניות²⁷, ע"י נתינת הצדקה²⁸.

ולכן: כשיהודי יודע שהסיבה שהקב"ה הצליחו בעסקו היא בשביל רוחניות, הרי, בראותו שיש מניעה בהצלחת העסק, יודע ומבין בפשטות שהעצה לזה היא — לא חיפוש תחבולות כו', אלא — להתחזק בתורה ועבודה, בנתינת הצדקה וכו'¹⁰.

ובסגנון המאמר בתורה אור — שמניעת ההצלחה בעניני העסק אינה ענין של דחי' מקו השמאל, "שמאל דוחה", "שמאלו תחת לראשי" [כלומר: לא זו בלבד שאינה דחי' קיימת ח"ו, אלא אפילו לא דחי' לפי שעה בלבד], אלא אדרבה — זהו"ע של קירוב מקו הימין, "ימין מקרבת", "ימינו תחבקני", כי, מניעת ההצלחה היא באופן ש"ויהי לו

(27) ראה "היום יום" כז טבת. כט אדר

שני. כז אלול. ובכ"מ.

(28) ראה תניא פל"ד. פל"ז.

(24) סוטה מז, א. וש"נ.

(25) יל"ש תולדות רמז קיא.

(26) ראה רמב"ם הל' תשובה רפ"ט.

למושיע", שעי"ז יתעורר להוסיף בתורה ועבודה, בנתינת הצדקה, ובמילא, יתוסף עוד יותר בהשפעת הקב"ה גם בענינים גשמיים.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע ל"מזונא רויחיי", כן הוא גם בנוגע ל"חיי" — שכאשר יש מניעה ח"ו בבריאות, צריך לידע שאין זו דחי' ח"ו מקו השמאל, כי אם "וימינו תחבקני".

ועד"ז בנוגע ל"בני" — שאלה שקיבלו ברכתו של הרבי לזרעא חייא וקיימא וממתינים כל הזמן לקיום הברכה, וכבר התחיל הדבר ("עס האָט שוין געהאַלטן דערביי") ונפסק לפתע, צריכים לידע שאין זו דחי' ח"ו אפילו לשעה, אלא אדרבה — "ויהי להם למושיע", שלאחרי זמן יראו בעצמם שענין זה גופא הי' מצד "וימינו תחבקני".

* * *

ט. דובר אודות מעשה המשכן וכליו שנכתב בפרשיות תרומה תצוה וחזר ונכפל בפרשיות ויקהל פקודי²⁹ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"א ס"ע 195 ואילך³⁰ (ובקיצור באגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ד ס"ע קצ ואילך).

* * *

י. דובר לעיל (ס"ג-ד) שגילוי והמשכת בחי' היחידה שבנפש, עצם הנשמה (שהיא למעלה מההתחלקות דעשיר ודל, שהחילוק שביניהם אינו אלא בכחות הגלויים שבנפש) — נעשה ע"י משה דוקא. וכמשנ"ת לעיל³¹ שהאמונה דבנ"י בעצמות ומהות א"ס ב"ה נמשכת ומתגלה ע"י משה דוקא, דאף שאמונה זו היא בירושה מאברהם אבינו, ולכן נקראים בני"י "מאמינים בני מאמינים"³², מ"מ, המשכתה והתגלותה בפנימיות היא ע"י משה דוקא.

וכמבואר במק"א³³ שזהו בהתאם להחילוק שבין אברהם למשה, שאברהם אברהם פסיק טעמא בגווייהו³⁴, שיש הפרש בין דרגתו של אברהם כמו שהוא באצילות לירידתו בבי"ע, משא"כ משה לא פסיק טעמא בגווייהו³⁴, שגם בירידתו לבי"ע ה"ה כמו שהוא באצילות ("דער

(32) שבת צז, א.

(33) ד"ה הנ"ל עטר"ת פ"ג (ס"ע ערה).

וראה סה"מ תשי"א ס"ע 260. ועוד.

(34) זח"ג קלח, א (באד"ר).

(29) הביאור ע"פ פש"מ — ראה לקו"ש

חט"ז ע' 458 ואילך.

(30) בשילוב עם שיחת ש"פ ויק"פ

תשח"י.

(31) בהמאמר (לעיל ע' 262 ואילך).

זעלבער משה"י³⁵, ולכן על ידו דוקא נעשית המשכת האמונה בעצמות ומהות א"ס ב"ה בפנימיות.

ובפרטיות יותר:

איתא בזהר³⁶ "תלת קשרין אינון מתקשרן דא בדא, קוב"ה אורייתא וישראל, ובכלהו סתים וגליא", ומבואר בחסידות³⁷ שגליא דישראל מתקשר בגליא דתורה ועי"ז מתקשר גם בגליא דקוב"ה, וסתים דישראל מתקשר בסתים דתורה ועי"ז מתקשר בסתים דקוב"ה.

וכל זה נעשה ע"י משה — כיון שעל ידו נעשה גילוי והמשכת עצם הנשמה, בחי' היחידה בנפש, שזהו הסתים דישראל, שמתקשר ומתחבר עם הסתים דתורה, פנימיות התורה, ועי"ז גם עם הסתים דקוב"ה, פנימיות ועצמות א"ס ב"ה.

יא. ומזה מובן גדול ההכרח בענין ההתקשרות לרבי — משה שבדור, אתפשטותא דמשה בכל דרא:

ובהקדמה — שאף שהלשון הוא "אתפשטותא דמשה", התפשטות בלבד, מ"מ, כיון שמדובר אודות עצמי, ה"ז באופן ש"העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו"³⁸, כך, שגם באתפשטותא דמשה שבדור ישנו כל העצם דמשה.

וע"י ההתקשרות לרבי — משה שבדור, שיש בו כל העצם דמשה — מקשר הרבי את הסתים שבנשמה (ע"י סתים דתורה) עם הסתים דקוב"ה.

ולכן: כל ישראל צריכים לידע שע"י קיום התומ"צ בלבד, ללא התקשרות לרבי, וללא פנימיות התורה שנתגלתה ע"י הרביים, מגיעים אמנם לדרגות הכי נעלות בקדושה, אבל חסרה ההתקשרות דעצם הנשמה עם עצמות ומהות א"ס ב"ה; ובהכרח שתהי' ההתקשרות אל הרבי — משה שבדור, שיש בו כל העצם דמשה — שהוא מקשר את הסתים דישראל, עצם הנשמה, עם סתים דתורה, פנימיות התורה שנתגלתה ע"י הרביים, ועי"ז עם סתים דקוב"ה.

אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' תקלה. וש"נ. וראה גם סה"מ מלוקט ח"ג ע' קנד, ובהנסמן שם.
(38) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סרכ"ז. וש"נ.

(35) בזכרון אחדים: להיותו עצמי, והעצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו.
(36) ח"ג עג, א (וראה סה"מ תרנ"ז ע' כח בשוה"ג).
(37) ראה לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים מו, א.
(38) בזכרון אחדים: להיותו עצמי, והעצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו.

יב. וכשם שהדברים אמורים ברוחניות (שהמשכת עצם הנשמה נעשית ע"י הרבי, משה שבדור) — כן הוא גם בגשמיות:

החיות העצמי (שהוא למעלה מההתחלקות דגיבור וחלש, שהחילוק ביניהם אינו אלא בכחות הגלויים) — התגלותו והמשכתו נעשית ע"י הרבי דוקא, משה שבדור.

כלומר: בנוגע להתפשטות החיות — הרי כשישנו איזה קלקול (לא רק העלם החיות, אלא קלקול בהתפשטות החיות³⁹) יכולים לפנות לרופא, והרופא יכול לעזור; אבל בנוגע לחיות עצמי — לא יכול רופא לעזור, ובהכרח לפנות אל הרבי דוקא, משה שבדור, שיש בו כל העצם דמשה, והוא יכול להמשיך גם חיות עצמי.

ומזה מובן שגם כאשר חוות-דעתו של הרופא היא שפלוני אינו יכול לחיות ח"ו, הרי, בנוגע לחיות עצמי אין הרופא בעל-הבית, וביכלתו של הרבי, משה שבדור, להמשיך חיות עצמי.

יג. בענין ההתקשרות אל הרבי יש תועלת גם בהדיבור על זה — בבחינת "ונשלמה⁴⁰ פרים שפתינו"¹⁰.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) יעזור השי"ת שלא יצטרכו להענין ד"ונשלמה פרים שפתינו", אלא הרבי בעצמו — "הרבי שליט"א"⁴¹ — ויליכנו לקראת משיח צדקנו⁴².

ההולך), והשיב החסיד: "ביטול אידיאָט" (ביטול הולך). — החסיד הנ"ל חזר מהתוועדות שבה דיברו אודות התהוות יש מאין וענין הביטול, והדברים פעלו עליו שלא ירגיש ישות עצמו ("זיין אייגענע ישות"), אלא שהכל בטל, ועד כדי כך חדר הדבר אצלו, שהשיב לשוטר (ששאלו מי הוא) "ביטול אידיאָט", והשוטר — שהי' גוי — "שמע" ש"ביטול אידיאָט"!

(39 בזכרון אחדים: ואפילו התעלפות שהיא בהתפשטות החיות.
 (40 הושע יד, ג.
 (41 ראה שיחת יום שמח"ת (לעיל ע' 52) הערה 35.
 (42 במהלך ההתוועדות — לא זוכרים באיזה ענין — סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א: כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר (סה"ש תרח"ץ ע' 251) על חסיד שחזר מהתוועדות ופגש בשוטר ששאל אותו: "קטָא אידיאָט" (מי הוא